26 viii 70

EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKA DAGBLADET
12. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.) Hans Schöier
Peatoimetus ja talitus:
EESTI MAJAS, Stockholmis,
sissekäik, Kocksgränd 3
Aadress: Box 16320
103 26 Stockholm 16
Telefon: 21 84 46
Toimetus Eskilstunas:
Toimetaja Jüri Aus
Aadr.: Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna. Tel.: 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 28650
Tellimishinnad:
Aasta .... kr. 147:—
Termin (4 kuud) .... kr. 53:—
Kuu .... kr. 15:—
Kuulutusehind 75 ööri mm.
Ärikuulutused 1 kroon mm.
Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB
Eskilstuna 1970

Eskilstuna-Kuriren
Upplaga C
Esmaspäeval, 17. augustil 1970
Nr. 188 (3472)

Külaskäik Valamo kloostrisse
Prof. G. Ränki mälestuskilde

Hiljutine kirjutis Valamo kloostrist Eesti Päevalehes kutsus esile mõned mälupildid 1928. aasta suvest, mil minul oli võimalus külastada seda asutist. Olin sel suvel kommandeeritud Rajakarjalasse uurimis- ja kogumisreisile. Püsivamaks peatuspunktiks sel reisil kujunes mul Soome õigeusu arhipiiskopi residents Sortavala lähedal, kus tol ajal piiskopitoolil istus mu kaasmaalane, Muhust pärinev Herman Aav. Piiskopi pojad studeerisid Tartu ülikoolis ja nemad kutsusidki mind Sortavalasse, kus peatusin enne reisi ja mõned korrad väljasõitude vaheajal.

Sel suvel, Peetri ja Paulipäeval oli piiskop Aav kutsutud Valamosse külla. Tema saatkonda kuulusid paar preestrit ja tema kaks poega, kellega koos ka mina lahke kutse osaliseks sain. Sõit saarele sündis väikesel aurikul, mille mugavas salongis meie teed juues ja juteldes aega viitsime. Peapiiskopi külaskäik oli kloostrile muidugi suursündmuseks ja selle tõttu oli meid sadamas vastu võtmas terve hulk munke ja munk-preestreid, kes kõik piiskoppi käesuudlusega tervitasid. Piiskopile olid kloostris elamiseks varutud eriruumid, nn. "tsaari toad", kus vene keisrid saart külastades olid peatunud. Meile nooremaile olid aga varutud ruumid kloostrihotelli.

Saabumispäeva õhtul oli piiskopi auks korraldatud tema ruumides õhtusöök, millest ka meil au oli osa võtta. See omasugune pidusöök on jäänud meelde eriti selle tõttu, et see meile vaestele stutentidele oli suureks üllatuseks. Olime kloostrielu kujutanud ainult paastumise ja palvetamisega, aga see, mis meid pidulikus söögisaalis ootas, ületas kõige julgemagi fantaasia. Road koosnesid küll ainult kaladest, kuid Laadoga on kalasortidest rikas ja kloostrikokad osavad neist rooge valmistama. Kui mu mälu ei peta, siis kanti alusle 7 eri kalatoitu ja kaheksas oli magustoit, ploomikompoti näol, serveeritud vahukoorega. Üliõpilasest poisid ei olnud just toiduga ära hellitatud ja isu oli hea. Kuna meil polnud aimugi, et tuleb välja pidada nii mitu käiku toite, siis ei andnud me palju armu kergelt soolatud lõhelõikudele, mis tulid lauale esimeseks. Oma teada olime juba üsna rahuldatud, kui järgnes teine käik, vist keedetud forellid, siis kolmas jne., kuni magussöögini.

Prof. Gustav Ränk meenutab.

Õnneks toimus kõik aristokraatselt pikkamööda, suurte pausidega eri roogade vahel, mille sissekandmiseks piiskop ise kellahelistamisega märku andis. Kui kõik oli möödas, tundsime meie kogenematud noormehed suurt kergendust, sest rahuldus oli juba ammu möödas.

Õnneks ei jatkunud see söögiorgia järgmistel päevadel, mil sõime koos munkadega nende söögisaalis. Olin huvitatud nende toitudest ja tegin vastavaid märkmeid reisi päevaraamatusse. Need märkmed on vahepeal kadunud, kuid mälusse on jäänud kolm toitu, mis munkade lauale kanti vähemalt esimesel päeval. Esimeseks toiduks oli omasugune segu keedetud ja peenekshakitud punapeetidest soolakala dildudest ja hapust kaljast, mis otse meie silmade all laua, suures kausis puulusikaga segati ja maitsestati. Vahepeal maitses asjaomane munk seda segu ja segas siis jälle edasi, kuni toit tema arust suupärane oli. Eilse pidusöögi järel see roog küll vaevalt isu äratas ja oodati teist. Selleks oli tulisoolane Laadoga lõhe, esiteks värskelt ja siis keedetult. Sool oli nii kõva, et pealiskaudsest maitsmisest kaugemale ei jõutud. Kuna meid nooremaid pidusöökidele enam ei kutsutud, siis oli näljatunne varsti varaks. Tegime aga tutvust munkadega. Olime võtnud kaasa kompvekke, mille peale soolasel toidul elavad mungad olid väga maiad. Vastutasuks juhatati meid kloostri suure meierei juurde, kus

Järg. lhk. 2.

Palkmaja ehitajad Mordvamaal a.1967.

Ive Patrasoniga Seedriorul
Vestlus lauljatari tegevusest

TORONTO (EPL) — Seedroiru on nüüd juba tuntud mõiste ka eestlaste seas väljaspool Ameerikat. Eestlastele kuuluv looduslikult võrratult ilus haljsala laululava, vabaõhuteatri, peahoone, lasiekodu, ujula ning arvukate eestlaste suvemajadega oligi seekordse Kanada-külastuse kõrgpunktiks. Pealegi langes allakirjutanu esimene külastus sinna ühte Seedrioru 15. juubeli suveharja pidustustega, kus muusikalise kava peasolistiks oli Ive Patrason-Ainso meie, tuntud ja armastatud sopran siin- ja sealpool ookeani.

Ivet intervjueerisin viimati ajakirja "Triinule" enne tema siirdumist Soome, solistiks Helsingi ooperisse. Sellest on nüüd kaunis mitu aastat, aga maailm muutub reisijale ju iga aastaga väiksemaks. Seepärast polegi nii üllatav, kui järsku istume üksteise kõrvel tänavu aasta Suveharja pidustuste kontsertaktusel. Vasakut kätt publiku pingiridadest jääb seekord samuti pidulistest kubisev laululava kuue pika sini-mustvalge lipuga. Kõnepoodium, väikese oreli ja mikrofoniga on asetatud tumedalt rohelise tiheda puhmastiku ette — siingi ehib lava kuldnarmastega eesti lipp. Otse paremal vastu publikut helgib valge kolmnurk.

See on arhitekt Vello Hubeli poolt kavandatud eestlaste mälestussammas langenutele ja küüditatutele, millel Marie Underi sõnad" . . . Mis võet meilt meenutagem. Ja mis meile jäi."

Selle ees lehvimas kanada, eesti ja ameerika lipud. Ümberringi kubiseb muru kaasmaalastest. Meile teatatakse, et kaugeid külalisi pole mitte ainult saabunud Rootsist, vaid ka Uus-Meremaalt ja Lõuna-Ameerikast. Paljudele saab osaks rõõmus jällenägemine. Minagi näen pärast pikki aastakümneid doktor Elmikut, endist Jaama-laagri arsti Flensburgis, kahe poja ja abikaasaga. Nüüd töötab ta Nova Scotias omal alal muidugi. Ka põlist Londoni eestlast, kapten Benno Nelbergi näen. Lõbusas kirjus nokkmütsis hästi päevitanud vana merekaru on nüüd kanada farmeriks hakanud.

Hümni ajal tõuseb rahvamass püsti. Ainult grupp pikajuukselisi hippsid mäenõlvakul jäävad ükskõikselt ja lõdvalt istuma — loodame, et need polegi eestlased, vaid uudishimust siia äraeksinud pärismaalased . . Aga mine tea! Herk Visnapuu, üks meie noorema põlve edukamaid arhitekte USAs, peab päevakohase kõne. "Me pole kunagi muud nõudnud kui õiglust ja õigust," ütleb ta muuhulgas oma hästikoostatud ja reipalt ettekantud kõnes. Järgneb muusikaosa. Ive Patrason, kohevad tumepruunid kiharad lahtises koidulalikus soengus rüietatud india saririidest valgesse kuldtikanditega kleiti, astub tugeva aplausi saatel poodiumile.

Ive Patrason esinemisel Seedriorul.

"Minu altar üliliihtne" ja" Järv helgib ehapaistel" Peeter Paul Lüdigi orelisaates avaldavad publikule eriti suurt mõju. Ja korraga on tunne, et oleme kõik siin vabade eestlastena mitte ainult vaba taeva all, vaid ka päris eesti pinnal . . .

Pärast pidulikku aktust on mitu tundi jõudeaega, mida igaüks kasutab oma äranägemise järgi. Ive ja tema abikaasa, insenerist doktor Heino Ainso, kutsuvad väikese seltskonna eineie Ive vanemate Seedroiru

Järg. lhk. 2.

SOOMEUGRILASED VENES
Varisevad ja varisenud hõimud

Venemaal ja Siberis elunevate 1970). Selgub, et üksikuid vadja kütustatakse raamatus "Saaremaast Sajaanideni ja kaugemalegi" (Tallinnsoome-ugri rahvaste tänapäevast julasid leidub veel Launga ehk Luuga jõe suudmeala ruumis. Neid külasid, kus kõneldakse veel vadja keelt, on kümmekond. Näiteks Kukkuzi, Vaipool, Jõgöperä, Matl, Luuditsa ja teised. Neis külades räägitakse vadja keelt veel kodus ja töö juures. Kõige paremini olevat vadja keele ja vanad kombed säilitanud Vaipool.

Isurid elavad Soikola poolsaarel. Sõja ajal enamik nende küladest hävis. Näiteks säilib Tarinaisi külas ainult koolimaja ja kaks elumaja. Uue isurite külana rajati pärast sõda Tarinaisi lähedale suure ridakülana esinev Venekontsa. Vastu tänavat on tavaliselt maja pikem külg, mitte otsasein, nagu vene külades on kombeks. Isurlasi on veel ainult 1200 ümber. Hea keeleoskuse olevat säilitanud ainult vanem põlvkond, kuna noored rääkivat peamiselt vene keelt. Peale Soikola poolsaare elab isurlasi veel Hvaha ehk Kovashi jõe ääres, Luuga jõe alamjooksul ning Kurgola poolsaarel. Et isuri keel kaob, selles olevat süüdi vanemad, kes räägivad seda küll omavahel, kuid ei õpeta enam lastele.

Karjalasi elab Karjala ANSV-s, peamiselt lääne poolt Leningrad-Murmanski raudteed, kuid ka siinseal Novgorodi ja Kalinini oblastis, Djorzha jõe ääres. Viimane on Volga harujõgi.

Kõik karjala külad olevat segarahvastikuga, mistõttu domineerib ka vene keel. Karjala ANSV-s kasutatakse vene keele kõrval ka soome keelt. Karjala kirjakeele loomine ebaõnnestus, peamiselt väga paljude murrete ja murrakute tõttu. Karjala murrete esitamisel trükis kasutatavat vene tähestikku.

Vepsamaa asub Äänisjärve ääres. See rannariba, kus räägitakse veel vepsa keelt, on ainult 45 km pikk ja 20 km lai. Administratiivselt alluvad ka vepslased Karjala ANSV "valitsusele" üldse on vepsa külasid veel viis, milledes elab kokku 6000 vepslasi. Nende kultuuriliseks keskuseks on Shoutjärve, kus asub Vepsa Koduloomuuseum ja kus tegutseb vepsa koor. Oma keelelt kuuluvad vepslased läänemere-soome rahvaste idarühma.

Mordvamaa ehk Mordva ANSV asub Volga ääres. Mordva keeli on kaks: ersa ja moksha. Erinevus nende kahe keele vahel on võrreldav erinevusega eesti ja soome keele vahel. Arvukuselt on mordvalased soome-ugri rahvaste seas ungarlaste ja soomlaste järel kolmandal kohal. Seega suurim soome-ugri rahvas Nõukogude Liidus, eestlaste koguarvust umbes 300 000 võrra ees. Mordva ANSV-s elab vaid 28 protsent kõigist mordvalastest. Nii on ka Nõukogude Liidus loodud nn. ANSV-del (autonoomsetel vabariikidel) ainult propagandaline väärtus.

Osa mordva rahvast elab hajutatuna piki Volgat ning osa isegi Siberis ja Kesk-aasias. Ülevaates üteldakse, et eestlaste rahvusliku usinuse vastu iseloomustavat kõiki teisi Venemaal elunevaid soome-ugri rahvaid muretu minnalaskmine. Selle tõttu kaovad ka nende keeled. Mordva ANSV pealinnana esineb Saransk, kus 180 000 elanikku. Linnas on ka ülikool, kus õpetus toimub vene keeles. Kuid ei puudu siiski mordva keele ja kirjanduse eriharu, mille aastane vastuvõtukontingent on praegu 100 üliõpilast.

Kui linnades on juba palju venepärast ja domineerib vene keel, siis maal, külades (näiteks Ketshenbijes), on kõik veel igati mordvapärane.

Näiteks esineb ikka veel see vana komme, et vanemad inimesed maetakse viisud jalas. Ka raiutakse majad ikka veel külatänavas üles ja asetatakse siis kohale. Pliite neis majades ei ole, ja nii valmistatakse toit ikka veel ahjus suurtes malmpottides. Esinevad kohati ka veel mordvakeelsed algkoolid, kuid kõik keskkoolid on venekeelsed.

Endised tsheremissid kannavad nüüd nime — marid, arvult vähe üle 500 000.

Umbes pool neist elab Mari ANSV-s (Volga keskjooksu alal), kõik teised hajutatuna üle Venemaa ja Siberi. Keeles esineb vene tähestik. Maridel ilmub oma kirjanduslik-poliitiline ajakiri "Edasi" ja keskajalehena "Mari Kommuun". Mari ANSV pealinnaks on 180 000 elanikuga Joshkar-Olasse. Külades pidavat ka marid isa-isade kombestikust hoolikalt kinni. Kohati kantavat ka veel rahvarõivaid. Üldiselt on maride aladel algkoolides õpetus emakeelne, keskkoolides aga eranditult venekeelne.

Komid on põhjarahvas (ANSV pealinn — Söktövkar). Nende ANSV enam kui 400 000 ruutkilomeetrine pindala haarab tubli tüki igikeltsast tundrat, teise osana samapalju taigat, lõuna pool veel segametsi ja lisaks Põhja-Uralite läänenõlva. Elanikke Komis on 900 000.

Peamiseks elatusalaks on metsatööstus. Need komid, kes elavad Komi ANSV-s, kannavad tänapäeval veel nimetust — sürjalased. Enamik komi külasid paikneb jõgede ääres. Külades on kõik vana veel elujõuline, ka keel. Samuti on huvitav see, et komidel on soome-ugrilaste peres ungarlaste järel vanim kirjakeel, mis tekkis (õigemini — loodi) XIV sajandil. Tänapäeval peamised komi omakultuuri esindajad on peaaegu igas külas tegutsevad rahvakoorid.

Siberis, Obi ja Irtõshi kaldail, elavad handid (endise nimega — ostjakid). Nad elavad ikka veel primitiivselt, isa-isade viisil. Elatusalaks on talvel jahindus, suvel kalapüük. Ka on nende keskel veel leviv Shamanism, ja ikka veel põristatakse külades shamaanitrumme. Üldse esinevat hante veel 19 000 ümber, kelledest umbes 77 prots. kõnelevad handi keelt. Esimese handikeelse aabitsa said nad 1930. aastal (P. Hatanzejev: Hanti knjiga). Hanti keele näiteks (ja selleks, kui kauge on see eesti keelest) read noore handi lüüriku Mikul Shulgini luuletusest "Alõng" ("Hommik"):

Unt noh verlös,
Johlöm eilt asa
kurngvol shushi siita
mattiki nai joshin
solta lov talla.
At jink sora lolal
nai joshin shailol.

Ärkas mets.
Läänest Obi äärde
tuleb tasa põder,
justkui päikese kiir
taga teda veaks.
Oige kaste kõhe sulab
päikese peopesal.

KOKS

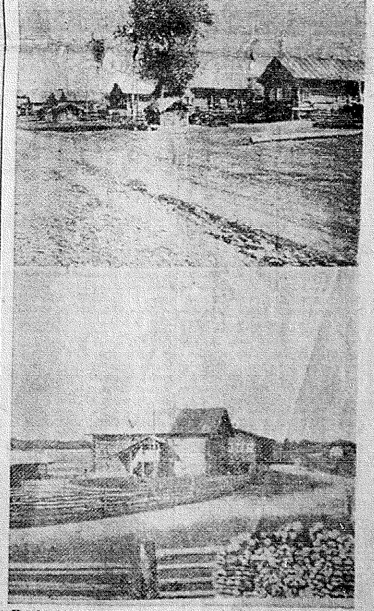

Ketshenbije küla (üleval) ja Komi küla (all).

Põnevus Vikerlaste külaskäigu ümber

Põevus Vikerlaste esimese tulleminekü vastu Rootsis on suur, sest vähesed siinsetest eestlastest on neid varem esinemas näinud. Need, kes viibisid käesoleval suvel "Chendaja" skautlikus suurlaagris Saksamaal, said väikese proovi Vikerlaste võimetest. Kuna enamus Vikerlasi kuulub gaidide-skautide ridadesse, oli loomulik, et külastati Euroopareisi puhul ka eesti suurlaagrit. Suurlõkke jaoks püstitatud ajutine lava tõrvikute valguses ei võimaldanud esile tuua palju lavalisi efekte ja palju detaile läks pealtvaatajatele kaduma, aga juba need paar huumoririkast lõkkenumbrit näitasid, et on tegemist trupiga, kes lavategevust tunneb ja kes esineb terviklikult, olgu kas siis ühistes laulu-tantsu-mängunumbrites või siis trupi eri soliste toetades. Ka solistid on loomulikult noorte endi hulgas.t Suurlõkkel viibijate üldine arvamine oli, et Vikerlasi tahe:s rohkem näha.

"Vikervalla" lavastajaks on Harry Kivilo, kes Kanadasse siirdus Rootsist kahekümne aasta eest ja kes juba tol ajal oli Stockholmis tuntud aktiivse skautjuhina. "Vikervalla" muusikas on peale rahvaviiside ka osa omaloomingut. Muusikat on seadnud Olaf Kopvillem — siingi hästi tuntud "Vindiliste viiside" looja — kes ka trupiga kaasas on ühe pillimehena.

Mis on siis "Vikervalla"? Me võiksime seda nimetada eesti "musicaliks" kahes vaatuses. Solistide ja grupi mängud, laulud ja tantsud esitatakse sündmuste ahela taustal.

Esimene vaatus kulmineerib jaaniöö pühitsemisega. Teise vaatuse finaaliks kujuneb pulmapidu. Suurt rõhku on peale muusika ja tantsu

Järg. lhk. 2.

"Nii on noodad veetud randa, võrgud pandud kuivama, siis võib sirutada selga, lasta pihal puhata!" (Stseen "Vikervalla" esimesest vaatusest.)

Kol. V. Saarsen esitab küsimusi min. Lareteile

Seoses kol. Viljem Saarseni kriitilise sõnavõtuga min. Heinrich Laretei mälestusteraamatu "Saatuse mängukanniks" puhul ja viimase hiljsema vastusega, mis mõlemad ilmusid hiljuti Eesti Päevalehes, on kol. Saarsen kirjutanud H. Lareteile alljärgneva avaliku kirja.

Artiklis 17. juulist Teie ütlete õigesti, et mälestuste raamatutes ei nõuta ajaloolist täpsust. Minu arvamine on, et neis ei tohi ajaloolisi tõdesid tuua moonutatud kujul, nagu seda teete oma raamatus.

Täpsustasin tõe otsimist usutavate allikate näitamisega, milliseid Teie ei tunne või ei taha võtta omaks, sest Teie arvates ka ajaloolised allikad polevat tõde.

Ometi on tõde, et Samsonovi armee purustati Ida-Preisimaal, 150 km Augustovi metsadest. Tõde on Osovetsi kindluse mahajätmine venelastelt augusti lõpul 1915. (kindral J. Danilovi raamat N. N. Lhk. 185 ja Sõdur 1931, lhk. 957—959). Maakaarte ei loeta "[illegible] poolt" vaadatuna, vaid sellel märgitud punktid jäävad sinna, kus need kaardil näidatud, kuidas kaarti ka käes ei hoia. Asjata viite mind Bessaraabiasse, ma ei tule.

Munters-Jaaksoni loos Teie saadate kindral Reeki Riiga kui mind seal ei ole, aga üks "juures olnud ohvitser" kuulis Muntersi [illegible] laulu. Teie olete küllalt ettevaatlik mitte nimetada selle "juuresolnud ohvitseri" nime ja seda, mis puhul ta oli Riias ja millal.

Muntersi välisministriks olemise ajal Reek käis ikkagi ainult ühe korra Riias ja sel korral Munters ei laulnud kõrge tujuga [illegible], sest et ta seal ei olnud. Neil vaba-

Järg. lhk. 2.

EPL *17. augustil 1970*

Eestluse kontaktid

Läänes asuv eestlus astub üha enam uude epohhi, kus kontaktid üksikutel maadel asuvate gruppide vahel muutuvad üha tihedamaks ja loomulikumaks. See senise suhtelise isoleerituse murdmine on ühelt poolt tingitud moodsate ühendusvahendite kiirest arengust ja sõitude hinnalt kättesaadavamaks muutumisest kui ka eesti rahvusgruppide majandusliku jõu konsolideerumisest. Mis öelda näiteks Kanada eesti nooruse Euroopa-külastusest, mis hõlmas maailmalaagrit Saksamaal, ringreisi kontinendil ja sõpruskülastust Rootsi, mis ainuüksi otseste reisikuludena oli 625.000 kroonile ulatuv ettevõte. Samal ajal olid liikvel suurearvuliselt ka USA eesti noored, 250 Rootsi eestlast käis organiseeritult Saksamaal "Ühendajas" ja gruppe ning esindajaid tuli kokku isegi nii kaugelt kui Austraaliast, Argentiinast, rääkimata Inglismaast.

On võidud konstateerida, et need reisid toovad kaasa elevust ja rahvusliku profiili tugevnemist osavõtjate hulgas, sest eriti noortele on oluline, et nad tunnevad praktiliselt, et nad ei ole vööras ühiskonnas üksi ja et emakeel on keel, millel on praegu tekkinud globaalne väärtus. Nii ei ole üllatav, kui sammutakse alustatud maailma-kontaktide teed edasi, kus pioneerideks olid skautlikud noored, kes aastal 1972 peavad juba jälle maailmakohtamist Kanadas Muskoka Kotkajärvel.

Täiskasvanud eestluse kontaktid on samuti hakanud vormi võtma. Kõigepealt laulumeeste kontinentidevahelise külastustega, siis USA ja Kanada eestlaste suurkogunemistega ühiste Eesti Päevade näol, millest nüüd on vormumas Robert Kreemi algatusel uus idee — ülemaailmse Eesti Nädala korraldamine, mis toimuks samaaegselt järgmise nooruse suurkogunemisega samuti Kanadas. Kesknõukogu on asjale annud omapoolse õnnistuse ja nüüd jääb vaid üle lähema kahe aasta jooksul üksikutes maades teha ettevalmistusi, sest ürituse organiseerimise peaaluseks on sõitude hea ettevalmistus ja organisatsioon. Nagu märgitud on skautlikul noorusel ja meeskooridel reiside korraldamisel juba suured kogemused ja kahtlemata on nende nõu ja abi tervetulnud ning vajalik.

Ülemaailmsetes kogunemistes on muidugi lätlased meist jõudnud ette — nende ülemaailmne kogunemine toimus juba tänavu Torontos ja tõi kokku 13.000-lise massi, nende hulgas üks lennukitäis Rootsist. Kui meenutada, et eestlastel ainuüksi Ameerika mandri eesti päevadel on olnud kuni kümnetuhandelisi inimmasse, siis ei ole sugugi võimatu, et saavutame lätlaste arvugi.

Maailmakokkutulekuga kerkivad peale reisiprobleemide veel üles programmi ja sisustusprobleemid, mida on põhjust lähemal ajal diskuteerida ja arutada.

Sest oluline on, et reisid ja kogunemine kujuneks ka rahvuspoliitiliselt läbimõeldud ürituseks, kus kokkutulejail oleks vaheldust ja kaasa viia koju ka ideesid.

Siin Rootsis on Kesknõukogu liikmena algatuse oma kätte võtnud Rootsi Eestlaste Esindus, kes preliminaarselt on Kanadasse teatanud, et rootsi- eestlakond on asjast tõsiselt huvitatud. Seda peaks ta olema ja tahaks loota, et üritusele võimalikult lai alus moodustatakse.

Mis puutub Rootsi eestlastesse, siis on kontaktihuvi viimastel aastatel üha suurenenud. Reisid üle ookeani sugulaste ja tuttavate külastamiseks on muutunud tavalisteks ning sealtpoolt omakorda on reisijatevool aiva tihenenud. Kui nüüd külla tuli ühekorraga paarsada Kanada-eestlast, eeskätt noori, siis osutas siinne eestlaskond nende vastu suurt huvi ja eesti kodud avati noorte majutamiseks. Nagu korraldajad võisid konstateerida, oli majutamisepakkujaid isegi rohkem kui kohti oli vaja. See lükkab ümber varem levinenud arvamise, et eestlased Rootsis on "rootsistunud" oma külalislahkuse osas ega suuda kontaktis teiste maade eestlastega enam sammu pidada, kes ju otse üle külvavad meie inimesi reisidel oma abivalmidusega.

Oleme astunud tihenevate kontaktide ajastusse.

KLA

Nõuandjad orjalaagri lavastusele

MINNEAPOLIS (VEES) — Minneapolise Tyron Guthrie teatris lavastatakse sügishooajal vene kirjaniku Aleksander Soltshenitsõni näidend "Paragrahv 58", mis käsitleb vene orjalaagrite elu.

USA-s ilmus näidend pealkirja all "The love girl and the innocent". Lavastaja Michael Langham on asjatundjatena rakendanud eestlased Olaf Tammarki, kes ise on pääsenud N. Liidu orjalaagreist ja Endel Kuiki, kes tegutseb TV ja filmi alal. Lavastaja kavatseb nõu küsida ka Torontos elunevalt kunstnik Joann Saarniidult, kes oma orjalaagrite muljeid on dramaatiliselt kujutanud masendavas maalinguteseerias.

Lavastaja ütleb, et tema lavastuslikuks põhi-ideeks ei ole mitte otsene kommunismivastane propagandatükk, vaid inimsaatuste ja inimlikkuse mõistmise hävitamine kommunistliku süsteemi vangistuses — järeldusele peab jõudma vaataja ise. Samasugune lavastusidee väljendub muuseas ka "Doktor Zhivago" filmiversioonis.

Osutiteta käekell

NEW YORK (VES) — Uudne osutiteta käekell ilmub peatselt müügile USA firma Hamilton Watch Co. poolt. Osutite asemel on kellal vaid numeraator. Kui soovid kellaaega teada, vajutad nupule ja numeraatorile ilmub õige aeg sekundilise täpsega.

Katsetel on selgunud, et uudne kell käib 2 kuu jooksul maksimaalselt 2 sekundit ette või taha. Kell maksab üle 1000 dollari.

Võitleb naiste õiguste eest

TORONTO (VE) — Eestlanna Krista Mäeots võttis Torontos osa Kanada Uusdemokraatliku partei (sotsialistid) pahempoolse sektsiooni n.n. Waffle grupi paneeldiskussioonist, mille eesmärgiks oli naiste õiguste kaitsemine.

Krista Mäeots esines diskussioonil 20 minutilise sõnavõtuga, milles ta kriipsutas alla, et naistel tulevad ühiskondlikus elus anda võrdsed õigused meestega. Ta väitis aga, et nende õiguste saavutamiseks tuleb liiga suuri lahinguid meestega".

● New Yorgis ristis õp. A. Abel dr. Jüri Kurmani ja tema abikaasa Tiina, n-na Abel, tütre Irise.

Akad. eksamid

Vancouveris lõpetasid ülikooli kuus eesti noort.

Briti Kolumbia ülikooli lõpetasid Bachelor of Arts kraadiga Lyyli Ellip, Max Armand Espre ja Kristine Margareta Usin, Bachelor of Applied Science kraadiga Robert Walter Lindal ja Margarta Ruus, ning Simon Fraseri ülikooli lõpetas Bachelor of Arts kraadiga Peeter Mart Ojamaa.

Meeleavaldus Stockholmis

Augusti kuu meenutab traagilisi sündmusi balti rahvastele, aga ka kogu Ida-Euroopale, 30 aastat tagasi 6. augustil liideti Balti riigid vägivaldselt N. Liiduga, 21. augustil kaks aastat tagasi tabas Tshehhoslovakkia rahvast okupatsioon ja täielik tasalülitamine.

Balti ja Ida-Euroopa noorteorganisatsioonid koostöös Demokraatliku Alliansi ja teiste rootsi noorteorganisatsioonidega tahavad N. Liidu imperialistlikke kuritegusid meenutada ja aktualiseerida, korraldades reedel 21. augustil kel. 18.30 Stokholmis Hötorgetil protestkokkutuleku. Siin esinevad lühisõnavõttudega eesti ja läti noorte esindajad, samuti tshehhoslovakkia ja ungari vabadusvõitlejate esindajad. Pärast pooletunnilist protestikoosolekut toimub demonstratsioon-rongkäik mööda N. Liidu saatkonda Villagatanil Humlegårdeni. Kuna N. Liidu suursaatkond juba septembris Villagatanilt ära kolib oma uude asukohta Rålambshovis, siis oleks see ka viimseks demonstratsiooniks kurikuulsal Villagatanil.

Korraldajad loodavad Stokholmi eestlaste arvukat liitumist selle demonstratsiooniga. Lähemat informatsiooni võib saada tel. 60 73 64 ja 62 20 86.

Kuhu jäi vene abi?

LONDON — Kuigi N. Liidu ja Rumeenia vahel kirjutati hiljuti alla sõprusleping, on venelased väga tagasihoidlikud abi andmisel Rumeeniale.

Rumeeniat tabas teatavasti kevadel Doonau üleujutuste tagajärjel tohutu looduskatastroof, mis tekitas 500 miljoni dollarilc ulatuvaid kahjusid. Ühendriikide valitsus toetas Rumeeniat sel puhul 11,5 miljoni dollariga, vaene Bulgaaria 600.000 dollariga ja Puna-Hiina lubas anda 25 miljonit dollarit. Venelaste abi kohta ei ole seni toodud mingisuguseid arvusid ning tõenäoliselt on see ainult nominaalne.

Konstratiks sellele on Kremli abiandmine Ladina-Ameerikas Peruule, kus kõneldakse "õhusillast" ja vene lehed kirjutavad sellest palju.

Prof. G. Ränki mälestuskilde

Algus lk. 1

meile pakuti juba igasugu piimasaadusi.

Klooster oma asunikega oli siis juba raugastumas. Valdav osa munki, karjalased ja venelased, olid veel endised inimesed tsaariajast, uustulnukaid oli aga üpris vähe. Ka distsipliin öeldi olevat kuidagi logisemas; paastumisest püütavat mööda hiilida jne. Teiselt poolt oli aga kuulda kriitikat peapiiskopi kohta: tema ei olevat küllalt ortodokslik, ei kandvat habet ja pikki juukseid. Ja tõepoolest: ülemkarjane oma lühikeseks pöetud juustega ja siledaks aetud näoga meenutas palju rohkem roomlast kui kreeka või vene vaimulikku. Eriti selgesti ilmnes see kontrast suurel jumalateenistusel kloostri kirikus, kus piiskopi kõrval teenisid 12 preestrit. Aav oli otse majesteetlik omas lihtsuses. Ketserina ta pidi küll paistma tõsi-ortodokslikes silmis. Tema sihiks oli, ta oma tõendust mööda, soome õigeusu kiriku lahtirebimine vene kiriku traditsioonest ja selle lähendamine kreeka kirikule. Selle tagamõttega tegi ta uurimisreisi isegi Kreekasse. Kiriku ornaati tõi ta sisse soome rahvusvärvi, sinist. See kreekaharrastus pidi tal olema juba vana, sest kuidas siis muidu seletada, et noor "vene preester" Aav tsaariaja lõpul ühele oma pojale andis nime Sokrates ja nooremale tütrele Ariadne.

Kui kloostrielu üldiselt kaksipidi mõtlemist tekitas, siis ühes punktis jättis see sügava mulje. Mõtlen seega erakmunklust, mis Valamol ja selle rannikusaarestikus eksisteeris. Seal võis näha munki, kes aastakümnete kaupa olid elanud erakluses kas mõnel väikesel saarel, poolsaarel või mäekünkal. Nad ei viitnud seal aega mitte üksnes paastumise ja palvetamisega, vaid ka loova tööga. Mäletan neist üht aednikku, kes muuhulgas kasvatas maasikaid ja kes aia niisutamiseks oli ehitanud omaette kanalite süsteemi. Kuid oli ka vanu, kes ainult mediteerisid ja palvetasid, kelle magamisasemeks oli lahtise kaanega surnukirst, milles ta kord ka maeti. Seal võis kohata siirast inimlikkust, silmapaistvat vaimsust ja alandlikkust oma jumala ees, kelle loomingki oli püha-puutumatu. Mälupildis on veelgi üks silt eraku onni lähedal kõnnitee serval, mis hoiatas murule astumast. Valamo erakmunkluses elasid niisiis edasi vanad orientaalse mungaelu traditsioonid.

L Klooster tervikuna oli isemajandav oma põldude ja karjaga — seega olid mungad ühel voi teisel viisil majandusega tegevuses. Neil olid ka omad käsitöölised — rätsepad, kingsepad jne. Kuidas oli lugu käsitöö oskusega, seda ei tea, kuid see viis, kuidas mu kulunud kingi tallutati, ei andnud küll head tunnistust kingsepatööle. Käisin paar päeva mungakottades, oodates oma kingi, ja kui ma need just enne sõitu kätte sain, siis selgus, et tallad olid alla löödud toiliste naeltega, mille otsad seestpoolt kõverasse käänatud. Kauba otsa olid mu ilusad kroomnahksed jalanõud veel paksult tõkatiga sisse määritud! Määrdehais oli nii tugev, et see veel õhtul Sortavais piiskopi teelaua alt välja uhkas ja perenaist küsima pani, kes on siin vene saabastega?

GUSTAV RÄNK

Ive Patrason

Algus lk. 1

suvemajja. Siin on lauljatar veetnud kõik oma suvepuhkused alates 1956. aastast. Seedrioru maaala, mille ametlik nimetus on Estonian Children's Camp, pidi alguses saama vee reservuaariks, ning siia eesti keskuse ehitamine näis küsitavana, kuna kogu ümbrus pidi üleujutatama. Siis muudeti otsus ning Seedrioru jäigi eestlastele. Et suveharja peod on siin populaarsed, seda tunnistab ehk piltlikumalt tohutu autode parkimise plats, kus nüüd sõiduk sõiduki "küljes kinni". Kuuleme, et autode parkimine on tasuta.

Suvemajas teen tutvust Ive kahe tütrega. Linalakk Eti on kuueaastane ja täna vägagi ärevas peotujus. Kahekuune Anneli-Mari võtab asja rahlikult, ema süles vagusalt tuttu jäädes. Kuulen, et Helsingi aeg lauljatari arengule andis palju juurde. Talle avanes kaks võimalust.

Kas pikendada leping või edasi minna Saksamaale, et nii "karjääri teha," Ive aga pöördus New Yorki tagasi, et mitte abikaasast kauem lahus olla.

Heino Ainsol olid tollal neli pingutavat aastat doktoritöö tegemisega rakendusmehaanika alal Brooklyni polütehnilises ülikoolis. Koju jõudnud, lõpetas Ive Patrason-Ainso a. 1965 Juiliardi muusikaakadeemia diplomiga laulu alal. Samal aastal sündis ka esimene tütar Eti. Järgnevalt sai noor ema peaosa Puccini "La Boheme'is" Stratfordi ooperis Kanadas.

— New Yorgis on väga raske midagi saada, jutustab lauljatar oma beebi-tütrekest äiutades. — Laulad, mida saad. Ameerika lauljate peamine tegevus ongi kirikutes. Soliste võetakse ikka ainult ühe ooperi tarvis, mitte kauemaks. Koor ja orkester tavaliselt ühe aasta lepinguga. Solistid spetsialiseeruvad teatud osadeks. Kes on ainult Butterfly, kes Mimi. Lauljaid on meeletuid hulki ja olukord läheb järjest hullemaks. Ameerika laulja elab nagu mustlane kohvri otsas peost suhu.

— Juba väikeste laste pärast ei saa ma pikki ringreise teha. Tuled koju ja su oma maimuke ei tunne sind enam äragi. Mulle pakuti turneed Metropolitan Touring Company'ga. Kõik väikesed ameerika linnad 11-ne kuu jooksul "läbi laulda". Ütlesin muidugi ära.

Küsin, kas Ivel ei ole väikest kahetsusetunnet, et emana on pidanud ohverdama nii mõnegi karjääri võimaluse perekonna pärast.

Seda juttu ta ei taha kuuldagi, sest sellist mõtet pole tal kunagi pähe tulnud. Ta on rahul ja õnnelik. — Ükskõik, kus ma laulan, peaasi kui publikut jätkub, on tema optimistlik kommentaar. Kuulen, et möödunud hooaeg on olnud väga elav: kontserdid, esinemised kirikutes, eesti balлidel ja muudel üritustel. Ive laulab meelsasti kaasaegset moodsat heliloomingut. Loodab palju musicalidest, operett on aga tema arust juba mineviku meloodia. Talle meeldivad komponistid, nagu näiteks belglane Jacques Brel, kes panevad rõhku ka sõnadele. Ive arvab ka, et kui president John Kennedy edasi oleks elanud, saanuksid lauljad ja ameerika kultuuri-elu üldse rohkem riigi toetust. Meeleldi tuleks ta tagasi Skandinaaviasse. Oleks võimalusi esineda soome televisioonis, teha seal turnee, tulla Rootsi. Las tema lapsukesed veel kasvavad mõni aeg!

Suvemajja tuleb üha uusi külalisi. Meiega seltsivad Peeter Paul Lüdig abikaasa Endlaga. Nendega meenutame Flensburgi-aegseid kirevaid õhtuid kapitulatsiooni suvel, mil oma parima andsid "Estonia" jõud ja Ringhäälingu muusikainimesed, kes on nüüd igas ilmakaares laiali.

Pika õhtu jooksul saan veel kiirtempos vestelda Salme ja Arthur Ekbaumiga ning kunstnik Johann-Saarniiduga. Siis ongi aeg väikepreili Eti saatel minna Seedrioru vabaõhuteatrisse, kus toimub uudislavastus "Kui süttivad jaaniöö tuled".

Publiku hulgas on hilisele õhtutunnile vaatamata palju lapsi. Nende kilkamisel ja vahelehüüdeil pole summutajat, kui murule ilmuvad õhulistes loorides murueidetütred, hiigelpäädega tatsuvad konnad ja musti tiibu lehvitavad nahkhiired. Ka rahvatantsudes on tragilt kaasas noorterühmad. Hamiltoni eestlaste rahvatantsu rühm "Kandali" tegi tõesti toreda "jaaniöö" ja ei unustanud ka mudilasperele elamusrikast rõõmu valmistamast.

KARIN SAARSEN

V. Saarsen ja H. Laretei

Algus lk. 1

duses viibivat staabi ohvitseri võivad seda kinnitada.

Punaarmeest vangilangenud sõdurite mahalaskmisest teavad rindeohvitserid vaid ühe juhu: Petseri sõjavälja-kohtu otsusel lasti maha kaks politrukki, kes olid tapnud meie kümme meest, nende hulgas kooliõpetaja Anton Õunapuu.

Võin Teile teadmiseks kinnitada, et Laidoner, õppides kindralstaabi akadeemis, kuulas Peterburgi Ülikoolis kuulsate õpetlaste loenguid rahvusvahelise õiguse alalt. Ta teadis sõjavangide kohtlemise reegleid sõdivate riikide vahel. Ülemjuhataja ei oleks iialgi luvanud viia Eesti Vabariigi ja vabaduse eest võitleva sõjaväe nime välismaile mustamiseks, kui vangide tapmine olnuks jooksval lindil, nagu Teie seda kol. Seimani varjus tahate. Neid asju ei saanuks Ülemjuhataja staabi eest varjata. Sellepärast on Teie jutustused ka praegu meile väga kahjulikud.

Kui olete lugenud kol. Hinnomi raamatut "Suur Heitlus", lhk 163, siis teate, et sõjavange võeti meie võitlejate ridadesse, kui nad seda soovisid. Näide üks mitmest: 1. Soomusrongi kätte tuli punaarmeest suurtükiväelane Troitski, kes kohe asus suurtükist tulistama sama patareid, kust ta tuli. Miks Teie ei kirjuta sellest oma raamatus, vaid ainult "kirest aetud" tapmistest, näitamata täpsemaid andmeid aja ja koha kohta. Siin Teie annate tõele anekdoodi maski.

Laidoneri salajane käik Teie passiga pole usutav. Ta hoiatas Peterburgis ohvitsere Eestisse minemast, kus sakslased viivat nad Saksamaale laagritesse. Vist seegi argument Teile ei maksa midagi, kuna see ei mahu Teie tõdede ritta, nagu kõik, mis ei jookse rööbiti Teie raamatuga.

Teie Riigikogusse minekust peab märkima järgmist:

"Vabadussõjast osavõtnud sõdurid ja ohvitserid lõid Tartus oma keskuse. Juhatusse kuulusid tollal kpt. Laretei-esimees, mina -kapten-abiesimees, ning K. Pahk, A. Braats, L. Konnov, A. Evert j.t. Liginema hakkasid Riigikogu valimised. Hiljem Laretei jäi passiivseks... Laretai seisis eemal.... Riigikogusse valimisteks koostati üks nimekiri Tartus ja teine Tallinnas.

Tallinnas oli Laretei esikohal, Tartus mina... Tallinna nimekiri tühistati... Tartus läksin mina läbi... Sel juhul pidin ma neli aastat olema eemal Tartu Muusikakoolist... Loobusin kohast... Järglaseks oli Laretei, ta oli siis juba perekonnainimene... ilma kohata... laisavõitu... Nii pääses Laretei ilma ootamata minu asemel Riigikokku, kus hiljem tegi karjääri... Huvitav küll, miks Laretei seda kõike väänab oma moodi, katsudes minust vaikides mööda minna. (Kapten August Niländeri kiri 18. juulist 1970).

Nagu näete ei ühtu ülaltoodu Teie versiooniga raamatus. Kas panete nüüd auväärse kapteni minule seltsiks norijate pingile?

Jutujatkuks kirjeldate, kuidas lugupeetud Karl Ast Teie kostitamiseks tõi taskud ja põue täis saia, teevorsti ja õllepudeleid... Kui veel kunagi kohtan auväärset ajakirjanikku, siis palun et ta minule näitaks oma imestamisväärse mahuga põue...

Mina ja mitmed lugejad ei mõista, kuhu Teie niisuguste tükkidega sihite?

Usutav tõde Teie raamatus on Teie julge joomise-lahing GPU lõbunaistega Moskvas. Laua alla joomises jäite peale nagu paljudes eluraskustes. Küll võisid GPU-mehed järgmisel hommikul itsitada koos oma tüdrukutega selle üle, kuidas Eesti Vabariigi saadik neile pidas ruumis mikrofoonidega seintes akadeemilise kõne, et Eesti saadikut purju panna, on lootuseta ettevõte.

Teie ei ütle, kas sellest võidukast loost kirjutasite Välisministeeriumi. Kui jah-siis ehk oli see huvipakkuv dokument mõnes neist neljas kastist, mis Teile saadeti kindlasse kohta paigutamiseks ja millised Teie tagasi andsite enamlastele.

K. Astile ütlesite, et Tallinnas ei saada aru seisukorra ohtlikkusest. Kas tahaksite seletada, kuidas oli võimalik kastide saatmine Teie juurde, kui aru ei saadud?

Puhas tõde on, et Teie ei kirjutanud oma raamatu minu huvides. Ma ei ole seda vaeva Teilt kunagi küsinud.

Et meie arusaamised selles, mida võib ja mida mitte kirjutada mälestusraamatutes, on teravalt erinevad, siis ma lõpetan seletamise ajalehes ja arvan olevat hea ja õige korraldada avalik kõnekoosolek kus pikemalt saame näidata tõeotsimise teid.

Villem Saarsen

Vikerlased

Algus lk. 1

pandud ka lavavalgustusele, mis paljudki stseenid väga mõjuvaks muudab. Lavastuse nimi on õiguspoolest "Vikervalla 70", sest see põhjeneb varasemale "Vikervalla" põimikule, mis aga nüüd esitatakse ümbertöötatud ja tugevasti täiendatud kujul. Oma noorusele vaatamata on Vikerlased küllaltki kogenud ja loorbereid lõiganud grupp. Peale esinemiste Ida-Kanadas, nende alalises elukohas, on käidud turneedel läänes ja USA-s. Enne Euroopamatka oli nende pikemaks reisuks sõit Ameerika läänerannikule — küllaltki julge ettevõte, kui arvestada, et Ameerika läänerannik Montrealist umbes sama kaugel asub kui näiteks Pakistan Rootsist. Esinetud on nii kaasmaalastele kui ka üldisele Kanada ja USA publikule. Nii näiteks esinesid Vikerlased mitu korda Montreali maailmanäituse raames.

Kanada ajakirjanduse kriitika on seejuures olnud hindav ja vahest koguni ülistav. Just suurelt osalt tänu ajakirjanduse tunnustusele osutus võimalikuks Euroopareisi osaliseks kulude katteks saada toetust Kanada keskvalitsuselt. See on tunnustus sellele, et Vikerlasi peetakse väärilisеks Kanadat välismaal esindama.

Euroopareis on noortel ühtlasi ka puhkuse- ja turismireis. Nii külastati mitmeid Kesk-Euroopa maid ja enne Stockholmi tulemist tutvutakse Soomega. Ka Rootsis pühendatakse paar päeva siinsetele vaatamisväärsustele. Trupi majutamist on Stockholmis korraldatud Kassari rahvatantsurühma vahendusel nii, et peatutakse siin kaasmaalaste juures.

Balder Jaani veste:

RAHVA SUUST

Mind paluti kirjutada veel sellest, kuidas ütles rahva suu omal ajal ühe ja teise kohta. Ma siis kirjutan veel selles heas lootuses, et ega mõne ununenud sõna või väljendi meenutamine paha tee siin võõrsil, kus meie oleme oma rahvast ilma. Keel kipub kuhtuma ja vaesuma sellest hoolimata, et võõra elemendi sissevoolu tõttu see omamoodi rikastub.

Mis me pikka sissejuhtust teeme. Nopime siis vanast eesti keelest paar piltlikku sõna inimese eluteelt hällist hauani. Tõsi küll, esimene näide on enne hälli. Raseda naise kohta ütles rahvas:

"Tal on koorem küljes."

Oli imik juba ema süles tissi otsas, siis ütles pealtvaataja:

"Laps sööb oma koti kallal."

Leivakott oli ju tähtis asi, see oli kaasas tööl ja pikkadel söitudel. Pidi siis imikulgi kohe oma elutee alguses olema leivakott, mille kallal kõhu tühjaks minnes nosida.

Tänapäeval tal sellist kotti ole. Nüüd on meie epohis tähtsat osa etendamas pudel ja tuleb siis imikugi kohta ütelda, et laps trimpab pudelist või teeb oma drinki.

Laps kasvab, ta ei rooma enam põrandal. Ajab end püsti. Ema ütleb siis uhkelt või konstateerib pealtvaataja:

"Laps on juba oma-jala-jooksja".

Ta kasvab ja areneb. Ning ühel päeval imestatakse:

"Kiri on tema käes juba lahti."

Teise pea aga ei võta. Või ei ole ta veel kukeaabitsaga tegemist teinud. Tema kohta üteldakse:

"Laps on veel üsna söödis."

Aga läheb ükskord kooli temagi.

"Laps saab vaimukosutus".

Mõni laps läheb kurjale teele. Siis loodetakse, et edaspidi ta "lükkub end kurjast viisist lahti. Lahkub oma rumalusest."

Et ta ennast parandab, seda loodavad eriti kohtuvõimud siin maal. Ei pane noori kurjategijaid kinni, kuigi need on juba korduvalt toime pannud vargusi, sissemurdmisi, röövimisi. Ikka: ehk aga parandab ennast.

"Peenikest hagu antakse selga."

Niiviisi üteldi vanasti peksu kohta.

Tänapäeval ei või niisugusest asjast muidugi piiksatada. Mullu juhtus meie kandis järgmine lugu. Väike tüdruk oli kohtu ees teist korda varguse eest. Esimene hoiatus ei olnud mõjunud. Pane ta nüüd vangi ja määri ta nimi eluajaks ära! Karistatud isik. Kohtunik ütles meelhärmis, et niisugusele tuleks peksa anda. Kohe tõusis publiku hulgast üks mees, võttis rihma pükstelt ja viis selle üleannetu plika ema kätte. Emal peaksmiste vastu midagi ei olnud. Ei protestinud ka advokaat. Ema tõmbas plika põlvedele ja rihmas teda. See karistuse, tähendab kohtuotsuse hulka ei käinud, kuid peksu arvestades ei saatnud kohtunik tüdrukut vanglasse, vaid karistas tingimisi. Nimi jäi puhtaks. Aga tuli välja, et kohtunik ise oli oma nime täis teinud. Mitmest kandist tõusis protestitormi, ajalehe juhtkirjas hurjutati teda kui suurt kurjategijat ja üteldi, et seda meest ei tohi enam lasta kohtulaua taha. Ja tõesti: kohtumõistmine keelati tal ära.

Nojah, kui inimene ennast ei paranda, siis ütleb rahva suu:

"Elab oma vana naha sees edasi".

Mõni hakkab jooma. Siis üteldakse:

"Ta on andnud end viina kätte".

Viinavõitmine on kaunis kulukas tegevus, seda meie vist teame. Mõni mees läks vanasti kõrtsi kaunis vähese rahaga. Tema kohta siis üteldi: "Kukkur saab enne tühjaks kui pea täis".

Narkootiliste uimastusainete tarvitamine nõuab tänapäeval veelgi suuremat kukrut. Kust seda raha võtta?

Aga lahkume elu kujalt teelt ja astume mõnda lilleaeda. Seal nad istuvad — armatsejate paarike. Millustuvad. Kas teie teate, mida tähendab sõna millustama?

Wiedemann annab järgmise seletuse: Falsche Liebesversprechungen geben. Miks falsche? Meie, mehed, oleme valmis selle vastu protestima, sest millustamine võib ju olla niisama armastajate kudrutamine või kurameerimine, lembesõnadega hellitamine. Võib, olla et vanasti oli sõnal teine mõiste, mis kajastab tolle aja moraali ja sellest tingitud vajadust valelubadustega opererimiseks. Tänapäeval selleks vajadust ei ole. Tuleb muidu toime. Oleks koguni naljakas, kui keegi, suudlust norides ütleks, et ma võtan su ää.

Jah, see musutamine. Meie oleme üsna kindlad, et teame täpselt, mida see tähendab, aga kuulake, millise seletuse annab vana Wiedemann:

"Tüdrukut musutama — ein Mädchen unanständig anfassen".

Mu härrad, mida teie selle kohta ütlete? Teie teate ju kui süütu võib olla suudlus. Wiedemann aga kutsub eesti rahva appi, kes ütleb, et musu on naisterahva selle neljatähelise asja käsiraha. Nojah, et kaubad koos.

"Maailma sündivad asjad on mitmet karva".

Elu ei ole ainult lillepidu. Haigus tuleb majja. Kui arstim ei aita, siis üteldakse: "Ei haigus mõista sellest rohust midagi."

Haiget tullakse külastama ja mõni arvab siis teise kõrva sosistades: "Ta vedas juba ammu mullanägu". Teine vastab: "Jah, ta on näost laskunud. Haigus on korra maha võtnud."

Kuidas meie ütleme, kui näeme, et inimene on lahajaks jäänud? Alla võtnud? Kuidas võtnud? Mis moodi ta seda kehakaalu alla võtab, ega see ole mõni asi, et võtad rilulit alla.

Tuleb pööre, haige hakkab paranema.

"Haigus kohkus tagasi."

Mees saab terveks ja hakkab jälle sööma. Tuttavatel hea meel, et pääses haiguse küüsist. Lükkavad talle head road nina alla. Mees mõtleb elutargalt: "Pane aga toit pauna. Parem las vats rebeneb, kui hüva roog üle jääb".

Meie mõtleme, et ta tapab enese, aga ei juhtu tal midagi. Laupäeval läheme temaga sauna ja seal ta küsib: "Kas jahutame natuke kivi?" Ja näitab siis, mida tema meelest natuke tähendab — viskab leili nagu põrguline. Naudib seda kindlas teadmises, et saun on parim tohter.

Pühapäeval käib kirikus ja läheb siis sugulaste külla. Ütleb sinna jõudes: "Annan teile kirikukätt".

Jälle pakutakse süüa ja ega ta ära ütle, sest mingit muret kalorite ja nende muude moodsate kartustega tal ei ole.

Mõne kohta üteldakse, et on ladvata inimene, aga temal on nuppu. Tema kohta ei saa seda ütelda, et raha sipleb tal taskus. Ei siple. See on tal kindlas kohas peidus. Ja sinna tuleb tasapisi lisa juurde, sest ta on jõudsa käega inimene.

Mõni teine võtaks raha eest midagi ette, ostaks bondisid või aktsiad, millega targad inimesed on viimasel ajal kõvasti vastu pükse saanud, aga tema oma raha ei liiguta. Korjaja vaimuga. Ei maksa talle muud mõtet hakata pähe raiumagi, sest tema on mis ta on. Keegi ei saa oma münti ümber värvida.

Kui Vietnami sõda lõpeks ja tema elaks meie päevil, siis ta ütleks: "Sõda on talitatud". Ja kui ta selle sõja üle vaieldes mõnele pähe annaks, siis ta ütleks kohtu ees enda vabanduseks: "Tema oma suu kutsus mind tema kallale."

Nii et temaga ei maksa keelt pidi kokku minna.

Siis tuleb aeg, kus ta aastad hakkavad õhtule kippuma. Aga nii kaugele ma oma jutuga ei taha minna, kus suur hulk musta rildega kinnikaetud inimesi on koos.

Las ta elada edasi. Äkki aga on tal veel sõnake ütelda.

Möödunud päevilt. Vasakult: Aadu Ojaste, Niclas Fahlnaes, Mats Ojaste, Leif Larsson, Jesper Fahlnaes, Peeter Andrekson, Arne Art, Håkan Ojaveski, Raivo Pikerpõld, Kari Pikerpõld, Tarmo Pikerpõld, Ahti Vesmes, Kenn Kriisa, Peeter Korpe, Ervin Vannas, Peeter Päts, Jaan Korpe, Rein Aadli ja Jüri Aadli rivistusid lipuväljakule "Valgeranna" suvekoloonias. (Foto — Kopler).